

УДК 069:7(477.86) «XIX/XX»
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/52-3-12>

Ірина ЧМЕЛИК,
orcid.org/0000-0001-8352-6873
кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри дизайну і теорії мистецтва
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна) irynachmelyk@gmail.com

ЕКСПОЗИЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ МУЗЕЇВ ПРИКАРПАТТЯ НАПРИКІНЦІ ХХ–ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті досліджуються традиційні аспекти та нові підходи в музейно-експозиційній діяльності Прикарпаття. Акцентовується увага на проблемах, які стоять перед музейною галуззю на початку ХХІ століття, а також аналізуються зміни, що відбуваються під впливом нових викликів та суспільних запитів. Констатовано, що музейна діяльність нині зосереджується не лише на колекціонуванні, збереженні та реставрації власних збірок, але й на пошуку власної унікальності, новаторства, потреби генерувати та транслювати нові смисли, ідеї, духовні цінності, знання. Мета статті: окреслити традиційні та інноваційні аспекти музейно-експозиційної діяльності Прикарпаття на початку ХХІ століття. У процесі роботи дослідниця залучає комплекс загальнонаукових підходів та специфічних мистецтвознавчих методів. Авторкою подано короткий аналіз розвитку музейної галузі на Прикарпатті в історичному розрізі, визначено їхнє спрямування. На конкретних прикладах показано формування нових експозиційних просторів зі залученням інсталяцій, елементів перформативних практик тощо, а також новітніх цифрових технологій. Охарактеризовано вклад окремих митців та дизайнерів у створення нових візуально виразних музейних інтер'єрів регіону наприкінці ХХ - на початку ХХІ століття. Простежено, що прикарпатські музеї працюють над оновленням експозицій, залученням інвесторів, розширюють комунікацію між установами та взаємодію із глядачами, ведуть роботу по створенню якісних сайтів, віртуальних турів, інтерактивного простору, адаптовують свої колекції та простори для людей з особливими потребами тощо. Втім, низка проблем, зокрема із залученням аудиторії й коштів до музейного середовища, переорієнтація місцевих музеїв у зв'язку із новими реаліями, питання реставрації артефактів, поповнення і представлення власних колекцій продовжують бути актуальними на початку ХХІ століття.

Ключові слова: музей, Прикарпаття, експозиція, колекція, сучасне мистецтво.

Iryna CHMELYK,
orcid.org/0000-0001-8352-6873
Candidate of Fine Art,
Associate Professor at the Department of Design and Theory of Art
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) irynachmelyk@gmail.com

EXHIBITION ENVIRONMENT OF THE PRYCARPATHIAN MUSEUMS AT THE END OF THE XXTH BEGINNING OF THE XXI CENTURY

The article explores traditional aspects and new approaches in the museum-exhibition activity of the Prycarpathian region. Emphasis is placed on the problems that the museum industry at the beginning of the XXI century faced, as well as changes taking place under the influence of new challenges and public demands are analysed. It is stated that the museum activities now focus not only on collecting, preserving and restoring their own collections, but also on finding their own uniqueness, innovation, the need to generate and transmit new meanings, ideas, spiritual values, knowledge. The purpose of the article is to outline the traditional and innovative aspects of the museum and exhibition activities of the Prycarpathian region at the beginning of the XXI century. During the process, the researcher applies a set of general scientific approaches and specific art methods. The author presents a brief analysis of the development of the museum industry in the Prycarpathian region in the historical context, defines its direction. Specific examples show the formation of new exhibition areas with the involvement of installations, elements of performative practices, etc., as well as the latest digital technologies. The contribution of individual artists and designers to the creation of new visually expressive museum spaces at the end of the XXth beginning of the XXIst century is described. It is traced that the Prycarpathian museums are working on updating the expositions, attracting investors, expanding communication between institutions and interaction with spectators, working on creating quality websites, virtual tours, interactive space, adapting their collections and spaces for people with special needs. However, a number of issues, including attracting audiences and funds to the museum environment, reorienting local museums to new realities, restoring artifacts, replenishing and presenting their own collections, remain relevant at the beginning of the XXIst century.

Key words: museum, Prycarpathian region, exposition, collection, contemporary art.

Постановка проблеми. В умовах сучасних соціокультурних процесів цілком очевидно є зміна ролі і перегляд функцій різноманітних культурних інституцій, серед яких музеї складають чи не найвагоміший сегмент. Проблеми збереження та експонування колекцій мистецьких творів стали ще більш гострими із початком російсько-української війни. Тому від переорієнтації музеїв, їхнього пристосування до нових реалій, динамічності їхнього реагування на різні чинники й проблеми (суб'єктивні та об'єктивні) на пряму залежить їхнє подальше функціонування, розвиток й успіх. Серед завдань музейної галузі, що були озвучені на Першому форумі МСУМК ART FORUM «Музей сучасного мистецтва: виклики, проблеми, перспективи» організованому у лютому 2021 року Музеєм сучасного українського мистецтва Корсаків (МСУМК) та Бізнес академією практичного менеджменту (РМВА), першочерговим і актуальним є відповідність завдань музейників до інформаційного соціуму, як на загальнодержавному так і локальному (місцевому) рівні. Музейна діяльність нині зосереджується не лише на колекціонуванні, збереженні та реставрації власних збірок, але й на пошуку власної унікальності, новаторства, потреби генерувати та транслювати нові смисли, ідеї, духовні цінності, знання. А отже, дослідження сучасних музейних експозицій, впровадження новітнього успішного досвіду українських та зарубіжних музеїв є важливими завданнями у контексті подальшого розвитку національної культури. В площині всієї культурної ситуації та зазначених проблем лежить наша наукова розвідка, яка окреслює зміни і трансформації, що нині відбуваються у музейній галузі.

Аналіз останніх досліджень Музеям, відповідно до функцій, які на них покладаються, їхній ролі та зміні парадигм відповідно до нових запитів суспільства в українському сучасному мистецтвознавстві приділено достатньо уваги: передусім, це дослідження С. Руденка, І. Яковець (Руденко, 2021; Яковець, 2011, 2018) та інш. З'являються захищені дисертації, які розкривають різні сторони музейної діяльності, в хронологічному аспекті висвітлюють історію їх становлення, специфіку, тощо. На проблемах музеєфікації творів сучасного мистецтва, втіленні різноманітних арт-практик в музейному просторі акцентує увагу у наукових працях Н. Бабій (Бабій, 2015; Бабій та ін., 2021), питання інституалізації сучасного мистецтва, зокрема через діяльність музеїв та галерей осмислює Т. Міронова (Міронова, 2021). Дослідження оновлених експозицій окремих музеїв краю проводилися Н. Бабій, І. Чмелик (Бабій,

2015; Чмелик, 2020). Втім, поза увагою поки залишаються проблеми пристосування до змін у невеликих регіональних музеях (етнографічних, літературних, меморіальних тощо) їх переорієнтації і розвитку в сучасних умовах, а отже, висвітлення цих питань є серед пріоритетних завдань нашого дослідження.

Мета статті: окреслити традиційні та інноваційні аспекти музейно-експозиційної діяльності Прикарпаття на початку ХХІ століття.

Виклад основного матеріалу. Музейна діяльність на Західній Україні зародилася на початку ХХ століття. Перші збірки формувалися приватними колекціонерами, їхніми ініціаторами виступали історики, археологи, етнографи, духовництво, це багато в чому й визначило їхнє спрямування. Згодом такі збірки ставали частиною громадських, регіональних музеїв. Першопочатковий вектор музеїв Прикарпаття орієнтований на збереження зразків народної культури у розмаїтості різних видів декоративно-ужиткового мистецтва, іконопису тощо. Втім, кожна музейна збірка має свої особливості. У 1940–60-х роках на теренах краю крім більших краєзнавчих активно створюються невеликі, літературно-меморіальні музеї, згодом також і художні. Нині регіональні музеї часто потребують переосмислення й оновлення експозицій, вимагають нових підходів до представлення власних колекцій. Вважаємо за необхідність розкрити, що саме робиться в цій царині на сучасному етапі. Адже зміни в експозиційній діяльності відбуваються відповідно до нових функцій і ролей, змін у взаємовідносинах «мистецтво – глядач – критик». Сучасним мистецтвом актуалізується така функція перцепції, як засвідчення підстав для комунікації (Наконечна, 2021:12), що є передумовою для появи дискурсивного спільного поля. Через створення особливого комунікативного образу мистецтво здатне формувати й афективну спільність, коли *інший* виявляє себе відкритим афекту. Твір же існує в часі комунікації, він стає присутнім, створюючи можливість брати участь у не відчуженому буттю з *іншим* (Наконечна, 2021:16). А відтак і представлення артефактів та арт-об'єктів у музейному чи галерейному просторі потребує дещо інших підходів, концепцій, розуміння зазначених особливостей. Слушною є думка дослідниці І. Яковець, що музей у широкому сенсі розглядається як засіб розширення інформаційного і культурного горизонту, як канал міжкультурної та міжособистісної комунікації і як своєрідний інструмент, що формує в історичному контексті процеси спілкування та взаємодії різних культур і субкультур (Яковець, 2018:25).

З огляду на це, нині музейна експозиція розглядається не як застигла константа, а як динамічна структура, що здатна змінюватися, трансформуватися, щоб бути цікавою та актуальною.

Чи не вперше нове бачення музейного простору в Україні було продемонстровано в оновленій експозиції музею героям Крут у с. Пам'ятне Чернігівської обл. (автор меморіалу – Анатолій Гайдамака). Митець запропонував низку інсталяцій, що мали символічне значення: пагорб, на якому встановлено 10-метрову червону колону, гармату на відкритій залізничній платформі, якою розпочинається музейна експозиція, та 4-х залів-вагонів, ззовні стилізованих під вагони початку ХХ ст., у яких послідовно розкривається історія національно-визвольного руху того часу. Музей розкриває значення бою під Крутами для подальшого розвитку національно-визвольної боротьби в Україні та виховання українських патріотів (Музей Чернігівщини).

Схожою новітньою концепцією відзначена експозиція Меморіального музею-комплексу «Дем'янів Лаз», що на околиці Івано-Франківська, де впродовж 1988-89-го років було знайдено останки понад 500 жертв комуністичного режиму. Музейний комплекс, офіційно відкритий 1998 року, включає каплицю з приміщенням музею, скульптуру Богородиці та парк з інформаційними стелами і могилами перепохованих жертв тоталітаризму.

У підвальному приміщенні каплиці на площі 92 кв. м. розміщено стаціонарну експозицію музею «Дем'янів Лаз», яка розповідає про репресії комуністичного режиму на Прикарпатті у 1939-41 рр., про історію пошуку та розкопок поховань, про понівечені долі окремих патріотів, яких вдалося ідентифікувати за знайденими речами й документами. Дизайн-концепція експозиції розроблена відомим на Прикарпатті митцем Ростиславом Котерліним.

Важливе місце у формуванні експозиційного середовища музею займає діяльність дизайнерів. У вказаному музеї проектування, відповідно до авторського бачення Р. Котерліна, а також необхідні технічні роботи виконували дизайнери та працівники фірми «Реклама-центр». Для формування експозиційного обладнання ними були застосовані новітні рекламні матеріали: прозорий та акриловий пластик для інформаційних стел, вітрин, в яких розміщуються артефакти та документи, точкові підсвітки, друк на чорному фоні з текстами молочного кольору, – усе це надає виставковому простору сучасних візуально виразних рис.

Центральною частиною музейної експозиції є велике художнє панно «Дем'янів Лаз – відлуння «золотого» вересня» (його розміри бл. 2,5*7 м), авторами якого є київські митці, члени НСХУ Левко Воєдило та Олесь Соловей. Кульмінацією експозиції є також велика стела, де розміщені прізвища та фотографії закатованих галичан (автори – Оксана Романів, Сергій Жовтий). Особливого емоційного переживання додає розташована під стелою інсталяція символічної могили у вигляді хреста, на дні якої бачимо взуття, колючий дріт, рештки одягу та документів (Меморіальний комплекс «ДЕМ'ЯНІВ ЛАЗ»). Це має виразне символічне значення: особисті речі неодмінно нагадують про невинних жертв, змушують ще раз задуматися про цінність людського життя (Чмелик, 2020:58).

Інсталяції як вагомі елементи музейної експозиції були вдало застосовані для зонування приміщень у історико-меморіальному музеї Степана Бандери в с. Старому Угринові, перша експозиція якого відкрилася 2002 року у модерній, спеціально побудованій споруді (2000 р., арх.О. Козак). Для розробки загальної концепції експозиційного простору було запрошено художника Анатолія Гайдамаку тодішнім головою Івано-Франківської обласної організації НСХУ Богданом Губалем, які працювали над реалізацією проекту разом. Також для допомоги були залучені художники М. Ткаченко, Н. Бабій. Спеціально були закуплені меблі, фото, антикваріат початку ХХ століття. У своїй частині експозиції (2009) Богдан Губаль використав багато прихованої символіки – експонати розміщені на брусах, що нагадують криївки УПА часів підпілля, створені перспективні ілюзії – сибірські колії (нагадування про вивезених у табори), майстерно виконана модель криївки, інсталяція, що демонструє вояка-бандерівця зі зброєю в лісі. Уперше серед прикарпатських музеїв запропоноване рішення мультимедійної екскурсії, тощо (Бабій, 2015: 94).

Просторові інсталяції, колажі й абстрактні речі дають змогу наповнити експозицію новими смисловими акцентами. Вони переміщують увагу з артефактів на створення арт-середовища, що є ключовим аспектом поставангардного часу, де домінуючу роль відіграє концепція, ідея, втілена талановитим митцем, дизайнером.

Предметні інсталяції, мультимедійні засоби, матеріали, що використовуються для зовнішньої реклами (акриловий пластик, друк на банерах, підсвітка), нині активно задіюються у музейному середовищі не лише великих, але й невеликих регіональних музеїв, що робить їхній простір

яскравим, цікавим та унікальним. Так, інсталяції, фотоколажі активізують простір в красназвочному музеї «Бойківщина» в м. Долина. Музей заснований 1997 р., новітня експозиція, що стала першим сміливим експериментом митця Б. Губаля, відкрита для огляду 2003 року у новозбудованому приміщенні музею на кошти благодійної фундації Тетяни та Омеляна Антоновичів з США (Бабій, 2015: 92). Як згадує сам автор, ідея пластичного вирішення експозиції полягала у тому, щоб об'єднати всі зали, окремі вітрини й експонати єдиним модулем – своєрідною стилізацією (елементом бойківської скрині, мисника і т. ін. (Бабій, 2015: 92). Так, у музеї з'явилися просторові інсталяції у вигляді бойківської хати та подвір'я, фрагмент іконостасу тощо. Творчий колектив крім Б. Губаля складала художники-виконавці з м. Долина – Богдан Фреїв та Степан Грицей. Для окремих залів були написані портрети історичних персоналій художниками Федором Майком, Фрешиним (Бабій, 2015: 93).

Дещо іншою за принципами підходу до експозиції була робота в Регіональному Літературному музеї Прикарпаття в м. Івано-Франківську. Авторами нової експозиції, відкритої 2006 року, були Володимир Смирнов – завідувач музею, Богдан Губаль – заслужений діяч мистецтв України, професор, автор дизайн-концепції, Іван та Андрій Гавриліві – художники-оформителі. Оскільки перебудова приміщення музею була неможлива у зв'язку із тим, що музей знаходиться в історичній пам'ятці, тож експозиція була об'єднана просторовими стендами-вітринами, що ілюструють головну тему: розвиток літературного процесу у краї від найдавніших часів до сьогодення. І це був перший в Україні сміливий експеримент з використання комп'ютерної фотографії та друку на аракаловій плівці (Бабій, 2015: 93). Фотоколажі були також використані у музеях Григорія Крука в Братишеві, Василя Касіяна в Снятині, Василя Стефаніка в Русові (автор проєктів Б. Губаль). Вони створюють необхідні оптичні ілюзії, дають можливість кращої візуальної перцепції, наповненості простору, а відповідно – і запам'ятовування.

Нестандартний підхід до представлення музейної колекції чи не вперше на Прикарпатті було продемонстровано у середині 1990-х рр. в оновленій експозиції Івано-Франківського художнього музею (нині Музей мистецтв Прикарпаття, створений 1980 року). Вона була розроблена працівником музею, мистецтвознавцем Віктором Мельником, який запропонував огляд колекцій не за традиційним принципом (зліва направо), а від вітарної частини, від центру, адже колишнє призначення спо-

руди, де знаходиться музей (колегіальний костел магнатів Потоцьких), має безпосередній вплив на розміщення експонатів. Експозиція цього музею за час його функціонування набула низки змін, та продовжує вдосконалюватися, наповнюватися новими акцентами й сенсами. Вагомою проблемою, яку досі вирішує музей, є функціонування інституції в споруді, яка первісно мала сакральне призначення. Завдяки професійній роботі музейників тут вдалося знайти певний баланс репрезентації світських жанрів образотворчого мистецтва та іконопису, сакральної пластики (колекція барокової скульптури школи Й.-Г. Пінзеля), а також унікальних зразків різних видів декоративно-ужиткового мистецтва, що походять із теренів Прикарпаття та Карпатського регіону. Нині у музеї відбуваються ремонти, за час карантину активізувався процес реставрації. Нещодавно у музеї почав діяти окремий відділ маркетингу, розвитку та інвестування. Музею бракує експозиційних площ, відбувається процес залучення приміщень й території Палацу Потоцьких «Простору Інноваційних Креацій «Палац».

Під час директорства М. Дейнеги музей перетворився на цікавий експериментальний майданчик, участь молодих митців, в основному випускників художньо-графічного факультету, які об'єдналися у мистецьке угруповання «Форумс», проведені ними акції, зокрема «Ніч у музеї», майстер-класи та виставки сприяли популяризації музейної діяльності, і налагодженню комунікації з публікою.

Музей активно розвиває інклюзивні проєкти. Так, плідною стала співпраця із Люблінським католицьким університетом імені Івана Павла II у 2021 році в межах грантового міжнародного Проєкту «Невидима спадщина: обмін та впровадження передової практики доступу до культури для людей із вадами зору», що діє у рамках програми транскордонного співробітництва Польща-Білорусь-Україна. Партнерами проєкту виступили Люблінський католицький університет імені Івана Павла II (Польща) та Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаніка (Україна), зокрема були залучені викладачі кафедри дизайну і теорії мистецтва, кафедри методики музичного виховання та диригування, Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету, працівники Краєзнавчого музею, а також екскурсоводи міста. У рамках співпраці було проведено низку заходів для людей із вадами зору та створено копії окремих мистецьких артефактів з музейних колекцій для можливості дотикового огляду музейних експонатів.

Крім інсталяцій у музейний простір активно входять перформативні практики. Перформанс декларує «чисте мистецтво», звільнене від комерційної та інституційної догми, одночасно він закликає глядача до вивільнення із нав'язаних норм поведінки та суспільних правил (Бабій та ін., 2021:132). Західна Україна має власний досвід використання перформансу у навчальних практиках й музейному середовищі. Ще 1997-го року у Львівській академії мистецтва створений дипломний проект О. Воронка та О. Фурдіяка «Вовки», що згодом був переосмислений у форматі *performance art* «Вульф живий» у Івано-Франківську за асистування київських митців Р. Андріяшка та Г. Бутенка. Алюмінієву фігуру-конструкцію урочисто носили вулицями міста і зрештою встановили у просторі Художнього музею. Цю та інші фігури, що мали вигляд вовків, ритуально розмістили у вівтарному просторі, демонструючи таким чином думку про смерть артефакту у музейному просторі (Бабій та ін., 2021:132).

Своєрідним феноменом мистецького процесу в Україні наприкінці 1980-х– на поч. 1990-х рр. стали Міжнародні мистецькі бієнале сучасного мистецтва «Імпреза», проведені в Івано-Франківську. Перша «Імпреза» відбувалася 1989 року на платформі Обласного Художнього музею. Саме туди надходили твори, їх оцінювало журі, в стінах музею відбувався конкурсний відбір і виставки. Ініціаторам вдалося залучити офіційні і на той час дуже консервативні структури, а колектив самого музею з ентузіазмом включився у спільну дію. Протягом року підготовки до першої бієнале – це була основна діяльність музею, де довелося опанувати не притаманні тодішнім нормам види діяльності (Імпреза-89). Сама назва бієнале виникла під час дискусій у музеї. Автором назви був працівник музею Ігор Мальцев. «Бієнале «Імпреза» відчиняла для глядача підпілля неконформістського мистецтва, представляла експозиції західного модернізму. Своєю діяльністю «Імпреза» відіграла роль генератора у виявленні художників «нового мистецтва», які почали організовувати автономні від «Імпреди», але синхронізовані з нею в часі, виставки та акції: енвайронменти, гепенінги, перформанси та провокативні акції (Імпреза-89). Так, промовистою подією, що є свідченням бажання оновлення художньої мови та пошуку нових шляхів взаємодії сучасного мистецтва та навколишнього, зокрема і музейного середовища, став своєрідний перформанс митців під час Першої «Імпреди» в Музеї мистецтв Прикарпаття в 1989 році. За свідченням художника Богдана Бринського, учасники бієнале тризубом

замалювали центральний вівтар в костелі (В Івано-Франківську відкрили виставку...). Так, отримала підтвердження думка про те, що «виставкові – публічні – простори є полем політичної боротьби і формування сенсів» (Наконечна, 2021: 15).

Отож, нині музеї перетворюються на майданчики, де актуалізуються сучасні мистецькі практики, нове поєднується із традиційним, що неодмінно сприяє розвитку інституцій, акумулюванню в їхніх колекціях не лише нових артефактів, але й досвіду, що тримає їх на плаву у сучасних соціокультурних реаліях.

Напрочуд плідною є діяльність Івано-Франківського краєзнавчого музею (відкритий 1940 року). Незважаючи на те, що музей об'єднує кілька автономних відділів (історії, археології, природи, нумізматики та ін.), зберігання, експонування таких творів в одному музейному просторі теж є певною проблемою, яка вирішується працівниками установи. Важливо, що колекції музею репрезентовані доволі повно в постійній експозиції. Проект оновленої експозиції музею розробив івано-франківський художник, дизайнер, Б. Губаль, він же здійснював авторський нагляд. Значну частину музейного простору відведено унікальному мистецькому проекту «Врятуймо скарби разом» (ініціатор і куратор – науковий співробітник музею, реставратор Валерій Твердохліб), метою якого є збереження та популяризація творів сакрального мистецтва, колекції музею поповнюються відреставрованими шедеврами (Твердохліб, Мисюга, 2018). Постійно відбуваються акції та виставки, які виходять за межі самого проекту та його основних цілей. Безперервно музеєм проводиться робота з атрибуції творів з власних колекцій. Деяко збільшило кількість відвідувачів музею відкриття оглядового майданчика ратуші (в приміщенні якої знаходиться музей), а також можливість використовувати локації музею з комерційною метою.

Вагомою складовою діяльності музею є його комунікація з іншими інституціями: проводяться виставки окремих артефактів поза межами музею, підписуються угоди про співпрацю з іншими установами, що дає можливість популяризувати колекції, здійснювати обмін експонатами для виставок, переймати досвід інших музеїв, в той же час цінувати власні надбання. Для музею розроблений і плідно функціонує офіційний сайт з цікавим актуальним інформаційним наповненням, візуалізаціями, фото та відеоматеріалами, де значна частина присвячена проекту «Врятуймо скарби разом» у його ретроспекції. Музей веде активну роботу у соціальних мережах, поширюючи актуальні події.

Сприяє розвитку музейної галузі і міжмузейна комунікація. Так, у травні 2021 року була проведена виставка, присвячена творчості Модеста Сосенка, спільно івано-франківським Краєзнавчим музеєм та національним музеєм ім. Шептицького у Львові. Цьому передувала масштабна виставка в львівському музеї, яка ретроспективно і найбільш повно представила творчість митця (було випущено кілька монографій про художника, експонувалися фотоматеріали обстежених сакральних споруд, в яких збереглися монументальні розписи митця тощо). Ця ж виставка органічно доповнилася виставленими творами в Івано-Франківську, де крім експонування ікон, малюнків, підготовчих картонів відбувся перформанс, організований митцем Я. Стециком, коли одночасно з різних локацій міста до музею несли 10-ти метрові банери з надрукованими ескізами творів Сосенка, які згодом стали складовою виставкової експозиції і розміщувалися на 3 поверсі музею.

Налагодження комунікації із потенційними відвідувачами відбувається через проведення рекламної, профорієнтаційної роботи музеїв, а також висвітлення їхньої діяльності на офіційних сайтах та активність у соціальних мережах. Фактично за останні 7-5 років кожен музей розробив власний сайт, має власні сторінки у соціальних мережах. Іноді, такі сторінки створюються до певної події (скажімо виставки). Так, до прикладу варто назвати сторінку у мережі Facebook: (Сосенко_Пізнай_Зрозумій_Збережи), яка створена в межах цього грандіозного проекту з метою ознайомлення з творчою спадщиною митця спеціально для висвітлення подій, які передували презентації монографій про творчість митця та вказаній вище виставці, а також привернення уваги до самої виставки ширшої аудиторії.

Одним із найбільших за кількістю унікальних артефактів різних видів декоративно-ужиткового мистецтва є Національний музей народного мистецтва Гуцульщини і Покуття імені Й. Кобринського у Коломиї (заснований 1926 року, відкритий для відвідувачів 1935 року). Протягом останніх років музейна експозиція набула низки змін. Саме цей музей одним із перших на Івано-Франківщині розробив професійний сайт і віртуальний тур (Віртуальний тур), який є першим етапом створення віртуального музею. Було оновлене технічне обладнання у вигляді вітрин, функція яких не лише захищати артефакти від пилу та пошкоджень, але й спосіб їх розміщувати компактно. Протягом останніх років з'явилася можливість відвідати віртуальний тур із коротким аудіо

супроводом. Розроблений сайт і сторінки у соціальних мережах сприяють відстеженню новин музейної діяльності, зокрема виставок, конференцій, результатів пошукових експедицій тощо.

На шляху оновлення музею є також включення в їхнє середовище елементів інтерактивності, доповненої та віртуальної реальності. Так, на початку 2021 року у Косівському музеї народного мистецтва та побуту Гуцульщини, який є філією Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського було відкрито Інтерактивний музей, де відвідувачам пропонується торкатися до експонатів, зазирати у шухляди, грати в ігри та проходити квести, таким чином, самим бути дослідниками та взаємодіяти з новітньою експозицією. Музей є вагомим осередком збереження та репрезентації народного мистецтва, проводить активну наукову, комунікаційну, експозиційну діяльність, є майданчиком для навчальних занять і майстер-класів для учнівської і студентської молоді. Крім цього, вперше в Україні експозиція кераміки стала доступною для незрячих відвідувачів (Інтерактивний музей).

Діяльність музеїв на сучасному етапі підтверджує думку дослідниці Т. Міронової про те, що «застосування нових техніко-технологічних прийомів, інтерактивність, комунікативність, співучасть глядача у створенні мистецького твору – основні риси розвитку мистецтва другої половини ХХ століття. (Міронова, 2021: 113) І не лише мистецтва загалом, але й музейної галузі зокрема. Саме інтерес аудиторії до культурних форм проведення дозвілля зумовлює те, що частина майданчиків таки стає успішною, отримує підтримку бізнесу і державних структур (Міронова, 2021: 114).

Висновки. Отож, зміни в музейній галузі, зокрема в їхній експозиційній діяльності, відбуваються під впливом різних чинників. У першу чергу завдяки розумінню нової ролі, функцій, комунікативних можливостей, які покладаються на ці інституції. Новітні форми музейної діяльності проявляються у кількох важливих векторах: оновлення експозицій та музейних просторів, залучення медіа та мультимедійних технологій, новітнє обладнання, онлайн-виставки та віртуальні екскурсії, оцифрування власних колекцій та архівів, проведення відкритих форумів, конференцій зокрема і в онлайн-режимі, видання матеріалів конференцій, наукових і науково-популярних праць, популяризація діяльності через соціальні мережі, налагодження контактів із потенційними відвідувачами, науковцями, залучення до музейного простору окремих митців та творчих колаборацій з експериментальними творами, інсталяціями,

перформансами, акціями, на які є попит у сучасного споживача мистецького продукту. Це передбачає нове ставлення до глядача, залучення до створення чи оновлення експозицій професійних художників, дизайнерів, проведення майстер-класів, соціальних і адаптивних проєктів тощо.

Всі заходи, що нині проводяться музеями, використання сучасних технологій і засобів комунікації в комплексі ведуть до оновлення їхньої діяльності, розширення їхнього функціонування задля

охоплення більшого глядацького кола, їхнього бажання відповідати викликам сучасності. Перегляд, оновлення і як результат зміна експозицій у музейному просторі сприяють підвищенню їхньої ролі в соціокультурному розвитку сучасного активного і дієвого громадянського суспільства. Отож, музеї Прикарпаття нині активно використовують всі наявні засоби і форми популяризації власної діяльності та збірок, виходять на новий рівень комунікації із глядачами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. a Babii N., b Hubal B., c Dundiak I., d Chuyko O., e Chmelyk I., f Maksymliuk I. Performance: transformation of the socio-cultural landscape. *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research, Nr.11, Issue 1*. 2021, pp. 129-133.
2. Бабій Н. Станіславів – місто-музей і місто музеїв. Нові підходи в пошукові актуальних експозицій. *Роль музею у збереженні, реставрації та популяризації культурного надбання*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (з нагоди 35-ліття заснування Музею Мистецтв Прикарпаття). Івано-Франківськ, 2015. С. 158-161.
3. Бабій Н. Експозиційна діяльність Богдана Губалія. *Бережанська гімназія: сторінки історії*. Матеріали III Міжнародної наукової конференції Бережани-Тернопіль, 2015. С. 91-95.
4. В Івано-Франківську відкрили виставку, присвячену 30-річчю бієнале “Імпреза”: URL: <https://www.youtube.com/watch?v=rzHWciVcA9Y>
5. Віртуальний тур. Національний музей народного мистецтва Гуцульщини і Покуття імені Й. Кобринського: URL: <https://hutsul.museum/360/> (дата звернення 20.06.2021).
6. Імпреза-89 : URL: <https://artmuseum.org.ua/index.php/zakhody/vystavky/48-impreda-1989> (дата звернення: 20.01.2022)
7. Інтерактивний музей: URL: <https://www.facebook.com/interactivemuseumkosiv/> (дата звернення: 26.06.2021).
8. Меморіальний комплекс «ДЕМ'ЯНІВ ЛАЗ» Філіал Обласного музею визвольної боротьби імені Степана Бандери: URL: <http://www.karpaty.info/ua/uk/if/fr/ivano-frankivsk/museums/memory/> (дата звернення: 28.09.2017).
9. Міронова Т. Інституційні аспекти розвитку сучасного українського мистецтва. *Художня культура. Актуальні проблеми*, 2021. №17(1), 112–117 : URL: [https://doi.org/10.31500/1992-5514.17\(1\).2021.235228](https://doi.org/10.31500/1992-5514.17(1).2021.235228)
10. Музеї Чернігівщини: URL: <http://museum.cult.gov.ua/memorialnyj-kompleks-pamyati-herojiv-krut/>
11. Наконечна Л. Глядацтво. Словник сучасного мистецтва. Посібник. Випуск 1./Упор. К.Бадянова, Л.Наконечна. – Київ, 2021. С.12-17.
12. Руденко С. Музей як технологія. Київ, Ліра-К. 2021.
13. Сосенко Пізнай Зрозумій Збережи : URL: <https://www.facebook.com/SosenkoPerceiveRealizeRetain>
14. Твердохліб В., Мисюга Б. Врятуймо скарби разом. Історія одного проєкту. Київ, майстер книг, 2018.
15. Чмелик І. Меморіальний комплекс «Дем'янів Лаз» в Івано-Франківську: особливості архітектурно-ландшафтного простору та музейної експозиції. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип.34, т. 5, 2020, С. 54-60.
16. Яковець І. До питання про сучасний музейний менеджмент: загальні поняття та методи управління. *Вісник ХДАДМ*, 2011. №4, 174-177.
17. Яковець І. Сучасний художній музей як мистецький патерн: сутність, функціонування, розвиток : – автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора мистецтвознавства... К, 2018.

REFERENCES

1. a Babii N., b Hubal B., c Dundiak I., d Chuyko O., e Chmelyk I., f Maksymliuk I. Performance: transformation of the socio-cultural landscape. *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research, Nr.11, Issue 1*. 2021, pp. 129-133 [in English].
2. Babii N. Stanislaviv – misto-muzei i misto muzeiv. Novi pidkhody v poshukovi aktualnykh ekspozytsii [Stanislaviv is a city-museum and a city of museums. New approaches in the search for relevant exhibitions]. The role of the museum in the preservation, restoration and popularization of cultural heritage. Materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference (on the occasion of the 35th anniversary of the foundation of the Museum of Arts of Prykarpattia) Ivano-Frankivsk, 2015, pp.158-161 [in Ukrainian].
3. Babii N. Babii N. Ekspozytsiina diialnist Bohdana Hubalia [Exposition activities of Bogdan Gubal]. Berezhansk gymnasium: pages of history. Materials of the 3rd International Scientific Conference, Berezhany-Ternopil, 2015, pp. 91-95. [in Ukrainian].
4. V Ivano-Frankivsku vidkryly vystavku, prysviachenu 30-richchiu biennale “Impreda” [Exhibition dedicated to the 30th anniversary of the Impreda Biennale opened in Ivano-Frankivsk] URL: <https://www.youtube.com/watch?v=rzHWciVcA9Y> [in Ukrainian].
5. Virtualnyi tur. Natsionalnyi muzei narodnoho mystetstva Hutsulshchyny i Pokuttia imeni Y.Kobrynskoho [Virtual tour. National Museum of Folk Art of Hutsul region and Pokuttia named after J. Kobrynskyi] URL:<https://hutsul.museum/360/> [in Ukrainian].

6. Impreza-89 [Impreza-89] URL: <https://artmuseum.org.ua/index.php/zakhody/vystavky/48-impreza-1989> [in Ukrainian].
7. Interaktyvnyi muzei [The interactive museum]. URL: <https://www.facebook.com/interactivemuseumkosiv/> [in Ukrainian].
8. Memorialnyy kompleks «Demyaniv Laz» Filial oblasnoho muzeyu vyzvolnoyi borotby imeni Stepana Bandery [The Memorial complex Demyaniv Laz Branch of the Stepan Bandera Regional Museum of the Liberation Struggle]. URL: <http://www.karpaty.info/ua/uk/if/fr/ivano-frankivsk/museums/memory/> [in Ukrainian].
9. Mironova T. Instytutsiini aspekty rozvytku suchasnoho ukrainskoho mystetstva. [Institutional Aspects of Development of Contemporary Ukrainian Art]. Artistic Culture. Topical issues, 2021. Vol. 17, Nr. 1, pp. 112–117. URL: [https://doi.org/10.31500/1992-5514.17\(1\).2021.235228](https://doi.org/10.31500/1992-5514.17(1).2021.235228) [in Ukrainian].
10. Muzei Chernihivshchyny [Museums of Chernihiv region]. URL: <http://museum.cult.gov.ua/memorialnyj-kompleks-pamyati-herojiv-krut/> [in Ukrainian].
11. Nakonechna L. Hliadatstvo. Slovnyk suchasnoho mystetstva [Audience. Dictionary of Contemporary Art]. Manual. Issue 1./ Upor. K.Badyanova, L.Nakonechna. Kyiv, 2021, pp.12-17 [in Ukrainian].
12. Rudenko, S. Muzei yak tekhnolohiia [Museum as technology]. Kyiv: Lira-K Publishing, 2021. [in Ukrainian].
13. Sosenko Piznaj Zrozumij Zberezhy [Sosenko Get to know understand save] URL: <https://www.facebook.com/SosenkoPerseiveRealizeRetain> [in Ukrainian].
14. Tverdokhlib, V., & Mysiuha, B. Vriatuimo skarby razom. Istoriia odnogo proektu [Save the treasures together. History of one project]. Kyiv: Maister knyh, 2018 [in Ukrainian].
15. Chmelyk I. Memorialnyi kompleks «Demianiv Laz» v Ivano-Frankivsku: osoblyvosti arkhitekturno-landshaftnoho prostoru ta muzeinoi ekspozytzii [Memorial complex «Demyaniv Laz» in Ivano-Frankivsk: features of architectural, landscape area and museum exhibition]. Humanities science current issues: Issue 34. Volume 5, 2020, pp. 54-60 [in Ukrainian].
16. Iakovets I. Do pytannia pro suchasnyi muzeinyi menedzhment: zahalni poniattia ta metody upravlinnia [On the subject of modern museum management: general concepts and methods of management]. Bulletin of Kharkiv state academy of design and arts, 2011, Nr 4, pp.174-177 [in Ukrainian].
17. Iakovets I. Suchasnyi khudozhnii muzei yak mystetskyi patern: sutnist, funktsionuvannia, rozvytok [Contemporary Art Museum as an artistic pattern: essence, functioning, development]. Avtoref. Of dissertation for the degree of Doctor of Arts (Doctor of Science) Kyiv, 2018 [in Ukrainian].